

XII. fejezet

Hetényi Varga Károly 1994-ben PAPI SORSOK A HOROGKERESZT ÉS A VÖRÖS CSILLAG ÁRNYÉKÁBAN című könyvében a következőket olvashatjuk Berecz Sándorról, a délvidéki magyar katolikus könyvkiadás kiemelkedő vezéralakjáról; saját szavait idézve:

"Csantavéri káplánságom idején, 1959 tavaszán a csantavéri kihágási bíró 15 napi elzárásra ítélte a váddal, hogy megpofoztam egy nagyobb fiút, mivel a nagybőjti keresztúti ájtatosság alkalmával betört egy ablakot a templom sekrestyéjén. Ezzel szemben a valóság az volt, hogy megfogtam a karját, és be akartam vezetni a plébániára a plébános elé.

A büntetés letöltésére 1959 júniusában került sor a topolyai fogdában. Az első éjszaka kemény deszkaágyon aludtam. Másnap, nagy meglepetésemre, az őr behozott egy matracot. Csak szabadulásom után tudtam meg, hogy a matracot a topolyai kedves nővérek küldték. Egyébként a bánásmód körül nem volt semmi kifogásolnivaló. Legfőlőbb az, hogy nem engedtek be hozzám látogatót. Viszont az általuk hozott csomagot mind megkaptam.

(...)

Ludasi plébánosságom alatt, 1962-ben került sor a második elítélésre, amikor egy hittanóra alkalmával néhány gyereket fülöncsíptem helytelen viselkedésük miatt. A szabadkai bíró szintén 15 napra ítélte. A büntetést a szabadkai börtönben töltöttem. Itt a körülmények valóban kifogástalanok voltak. Az élelmezés, munkakörülmények stb. Nem adtak semmi panaszra okot. Nagy volt a becsületem, mivel minden házi munkára – konyha, iroda – elsőnek jelentkeztem.

Volt egy szomorú élményem. Valamelyik éjszaka kiszökött egy gyilkosság miatt elítélt rab. Másnap visszahozták a börtönbe. Kezénlábán súlyos bilincs volt. Minket kiengedtek a cellából, hadd lássuk, hogy jár az, aki szökní próbál. Még most is előttem van a szegény rab, amint vonszolja maga után, aprókat lépegetve a nehéz bilincset.

Derűs epizódra is sor került. Egyik séta után magához hívott a börtönőr, és feltette a kérdést: miért nem nősültem meg? Azért – válaszoltam neki –, hogy az asszony ne sírjon utánam, amikor börtönbe kerülök. Az őr, mint aki hoppon maradt, szólni sem tudott, csak kinyitotta előttem az ajtót, és a cella felé mutatott.”

EZT ÍRTA AZ ÚJSÁG:

JÁTÉK KÖZBEN BETÖRT A TEPLOMABLAK ÉS...

Csirkefogók-e a magukat haladó nézetűnek tartó

csantavéri polgárok?

Egy levél és egy könyv nyomában...

Egy Beográdban nyomtatott tizenhat oldalas könyvecskét lapozgattam a minap.

A könyv utolsó oldalán, legalul az utolsó sorban ez áll:

Izdala: Duhovna Oblast u Subotici. Dozvolom Duhovne Oblasti br. 265/1959.

A kiadó és az engedélyező tehát ugyanaz a jogi személy!

A könyv a hívőknek szól.

A könyv a hitetlenség és a hitetlenek ellen is szól.

Mi szürke kis emberek nagyon keveset tudunk erről a nagyvilágról: az emberekről, az életről, a történésekről...

Azt viszont mindannyian tudjuk, hogy a világon van szenvedés.

Az említett tizenhat oldalas könyv is ezt írja: Szenvedés mindenképpen van a világon. Utána ezt olvashatjuk: A hitetlen is szenved, de tehetetlenül fogcsikorgatva; a keresztény is szenved, de felnéz a keresztfára, Krisztustól erőt nyer és erős lélekkel megy előre – követi őt!

Ami a szenvedést illeti, abban teljesen egyezünk a könyvvel, de a másik részével már kevésbé. A szenvedést az emberek nem aszerint tűrik és viselik, hogy hívők-e vagy hitetlenek, hanem egészen másképpen. Ezt az elemi iskolás gyerekek is tudják.

Ez a könyv persze Csantavérre is eljutott.

Elutaztam Csantavérre, találkoztam hívőkkel és hitetlenekkel. Tehetetlenül fogcsikorgató hitetlenekkel nem találkoztam. Mond-

ták, hogy olyanok többé nem léteznek, csak voltak, valamikor régen, tizenhat és annál is több esztendővel ezelőtt.

Fogcsikorgató hívővel viszont találkoztam. Hosszabban elbeszélgettem vele. Ő többek között a következőt is vallásellenes hadjáratnak nevezte:

– Egy napon – mondotta – szem és fültanúja voltam a következő esetnek:

– Az egyik óvónő egy nagyobb csoport gyereket vezetett el a templom elé. Amikor odaértek, az óvónő mérges, fenyegető hangon ezt mondta az óvodás gyerekeknek: a sapkát nem szabad leemelni, aki megteszi, azt nagyon megverem.

– Így tett az óvónő – mondta a hívő.

Mondjuk azt, hogy a hívő igazat mondott. Vegyük, hogy az említett eset valóban megtörtént.

Ha valóban így volt, akkor az óvónő enyhén mondva butácska volt szegény. Sem az óvónőnek, sem egyetlen tanügyi munkásnak sem, soha senki nem rendelte el, hogy vallásellenes hadjáratot indítson. Az óvónőnek és a tanítóknak az a feladatuk, hogy korszerű világnézetre tanítsák, a mai idők szellemében neveljék a gyerekeket.

Egy bizonyos: a szocialista világnézetre egyetlen tanító sem vaskezdő szigorral oktatja a diákokat, sem az iskolában sem másutt senkit sem kényszerítenek szocialista világnézetre. A tanítók még a hitoktatáson való részvétel és a templomba járást sem tilthatják meg olyan fenyegetéssel, hogy megverlek, ha elmégy a templomba vagy a hittan órára.

Az éremnek van egy másik oldala is: lehet, hogy az eset nem éppen úgy történt, ahogy azt a hívő tálalta. Nem tudom mit szólnak ehhez a csantavéri óvónők, lehet, hogy nekik is lesz mondanivalójuk az esetről.

Ebben is hitetlen vagyok: nem hiszek abban, hogy az óvónők így oktatják a gyerekeket. Jó volna, ha az óvónők is megírnák a véleményüket.

Ez a hívő néhány nappal ezelőtt levelet írt a szerkesztőségnek, a következő kérelemmel:

– Kérem a Tisztelet Szerkesztőséget, hogy értesse meg azokkal, akiket illet, hogy az ilyen vallásellenes hajszák csak megmérgezik a légkört és ártalmára vannak az emberiség békés együttélésének.

Tisztelettel:
Szerencsei Károly.

Hiszek abban és biztos vagyok benne, hogy a hatósági közegek szigorúan megbüntetnék azt, aki tudatosan, célszerűen, rosszindulatból, vallásellenes meggyőződésből vagy bármilyen más oknál fogva betörné a templom ablakát.

A szerkesztőségbe érkezett levélből arra következtettünk, hogy Csantavéren ilyesmi történt, mert a levélíró ezt írta:

– Arról van szó, hogy Csantavéren embertelen hajszát indítottak a katolikus pap ellen, mert egy csirkefogó falurosszát kérdőre vont, amikor beütötte a templom ablakát.

Azután tovább:

– Csak a vak nem látja, hogy ez a hajszabosszú műve. Ezek a magukat haladó szelleműnek képzelő polgártársak, kik ezt a hajszát rendezték, egytől-egyig közgyűlölet tagjai. Annyira fejükbe szállt a hatalom, hogy még *Tito elnökünknek* azt a kijelentését is, "JUGOSZLÁVIÁBAN VALLÁSSZABADSÁG VAN, ITT MINDENKI SZABADON GYAKOROLHATJA VALLÁSÁT" semmibe sem veszik. Vagy talán úgy képzelik – írja tovább a levélben –, hogy az emberi jog kiterjesztése a katolikusokra nem vonatkozik? A katolikusokat törvényen kívül kell helyezni? Mibélénk szabadon, büntetlenül belénkrúghat minden csirkefogó. Sajtónk nincs, hogy emberségre, tisztességre figyelmeztessük az okvetetlenkedőket. Nekünk még panaszkodni sem szabad.

Ez van a levélben. A valóság pedig a következő:

Ez év március 20-án délután négy és öt óra között egy nagyobb csoport gyerek játszadozott a templomudvarban, s közülük az egyik,

név szerint Faragó Sándor tizenhárom éves gyerek játék közben, véletlenül egy kődarabbal betört a templom ablakán egy kb. 20x20 cm ablakfiókot. Berencz Sándor (helyesen: Berecz – A szerzők) lelkész, aki a templomban tartózkodott, kijött, megfogta a gyermeket és be akarta vezetni a parókiára. A gyerek ellenállt, a földre vetette magát, a lelkész cibálni kezdte, annyira húzta és rángatta, hogy a gyerek kabátja is elszakadt. Ennek a nem mindennapi utcai jelenetnek hamarosan népes közönség támadt. A járókelők megálltak, néhányan pedig a kiabálásra siettek a helyszínre. A népmilícia egyik tagja is ott termett. Följegyezte az esetet, és továbbította az ügyet a kihágási bíróhoz. Ebben a följelentésben az is benne van, hogy a lelkész négy-öt atyai pofonnal is megáldotta a tizenhárom éves gyermeket.

A kihágási bíró tizenöt napi elzárásra ítélte a verekedő lelkészt.

A levélfő ennek kapcsán így írt:

– Ők (kik azok az "ők"?) akkor volnának boldogok, ha itt is olyan állapotok volnának mint Calles és Obregon Mexicójában, ahol elég volt egy misemondás vagy misehallgatás ahhoz, hogy a katolikusokat falhoz állítsák és kivégezzék. –

Vallásellenes cselekedet-e az, ha valakit pofozkodásért elítélnék? Embertelen hajsza-e ez a vallás ellen? Kik rendezték ezt a hajszát? És tényleg úgy van-e, hogy a magukat haladó szelleműnek képzelő polgártársak, akik ezt a hajszát rendezték egytől-egyig a közgyűlés tagjai? És igaz-e az, hogy a katolikusokba minden, magát haladó szelleműnek képzelő csirkefogó szabadon belerúghat?

Talán mégis így. Egészen biztos, hogy nincs így, sem Csanavéren sem másutt.

A levélfő továbbá azt is megírta, hogy a pappal valóságos kálváriát járattak, meghurcolták mint egy rablógyilkost.

Ez aztán végképp nem igaz. A kihágási bíró az ő ügyében is éppen úgy járt el, mint mindenki máséban.

Mondjuk azt, hogy az ítélet, a tizenöt napi elzárás túl szigorú. Az is lehet, hogy a kihágási bíró súlyosabbnak minősítette az esetet

a kelleténél. Lehet, hogy ez így van, de egy bizonyos: a kihágási bíró Berecz Sándor felett nem úgy ítélkezett, mint lelkész, hanem mint polgár felett, aki kihágást követett el.

Sőt, talán fölösleges is volt a büntetés. Akik a lelkész és a gyerek túlkedését végignézték már a helyszínen kimondták az ítéletet.

Nem tudom a csantavériek emlékeznek-e egy korábbi esetre, amikor a kihágási bíró pofon ütött egy gyermeket? Bizonyára emlékeznek, mert akkortájt hírül ment a faluban, hogy a kihágási bírót leváltották, felmentették hivatalából a pofon miatt. Bizonyára azt is tudják, hogy a pofozkodó tanítókat pénzbüntetésre ítélték.

Ezek szerint a leváltott kihágási bíró is a magukat haladó szelleműnek képzelő polgártársak és a csirkefogók áldozata volt?

De térjünk most vissza a kezdetben emlegetett tizenhat oldalas könyvre, melynek ez a címe: Mit tartotok Krisztusról?

Sfk Sándor és Mécs László lelkészek és költők bolsevista ellenes kirohanásairól annak idején sokat hallottunk, olvastunk. A tisztán vallásos jellegű könyvbe mégis bekerült Sfk Sándor egyik verse:

”Ne aludj, Uram már sokáig!

Az utakon a vér bokáig,

A hullapára köldökig,

S a bűn, a bűn:

Fojt szinte már szemöldökig!

Ha még sokáig késik a reggel:

Uram mi lesz az emberekkel?

A jókkal! – olyan kevesek!

Belőlük is

Hiéna lesz és tigrisek?”

A könyv a hívőknek szól.

A hitetlenség és a hitetlenek ellen.

Sezt a könyvet az iskolás gyerekek házról-házra vitték a községben és árulták. Az utcán is árusították. A párttitkár házába is vitték, hogy vegye meg húsz dinárért.

Higgyen és éljen mindenki meggyőződése szerint a törvény szabta keretekben.

Szerkesztőségem azzal az utasítással küldött Csantavérre, hogy a vallás ellen indított embertelen hajzában résztvevő polgárokat az újság hasábjain megdorgáljuk, hogy megmondjuk: minálunk vallásszabadság van!

Ha egy kommunista valakire csupán azért, mert katolikus azt a kifejezést használná, hogy csirkefogó – egészen biztosan megszűnne a párt tagja lenni. Kizárnák.

És ha ez így van, akkor a katolikusoknak sem szabad a haladó szellemű polgárokat csirkefogóknak nevezni, s ezt levélben megírni a szerkesztőségnek, és azt állítani, hogy a haladó szellemű polgárok egytől-egyig a közgyűlölet tárgyai.

Nem tudom, mit mondanak erre a csantavéri haladó szellemű polgárok, bizonyára sértésnek veszik!

Talán abban is van valami, hogy egyesek (nem az igazi, meggyőződéses katolikusokra gondolok) a vallás leple alatt más húrokat is pengetnek. Úgy vélem, ebben az esetben is erről volt szó, mert a levélíró a bíróság 1945-ben államellenes cselekedetek miatt halálra ítélte. Megkegyelmeztek neki: tizenkét évi börtönbüntetésre változtatták az ítéletet. Alig hiszem, hogy ennek az embernek joga van a 11000 lakosú Csantavér tízezer polgárának a nevében tiltakozni.

Egyszer már mondtam, hogy Csantavéren nem találtam tehetetlenül fogcsikorgató hitetleneket, de hívót igen. Mert az említett levél nem más, mint tehetetlen fogcsikorgatás.

Szerencsés József
MAGYAR SZÓ, 1959. július 19.

XIII. fejezet

Hetényi Varga Károly PAPI SORSOK A HOROGKERESZT ÉS A VÖRÖS CSILLAG ÁRNYÉKÁBAN című könyvében a következőket olvashatjuk Gere Vince plébánosról:

”... Nehéz méltatni őt sokoldalú nagysága miatt. Gazdag lelki életét, apostoli lelkületét kegyelettel fogják őrizni elsősorban a gyermekek; kispapjai, akikért sohasem szűnt meg imádkozni (az ő idejéből kb. 35-en jelentkeztek papi hivatásra); a betegek, akiket fáradhatatlanul látogatott; a szegények, akiket mindig önzetlenül felkarolt; az énekesek, akiknek többszólamú énekeket komponált, s egy kis daloskönyvet is kiadott; a felnőttek, akikhez mindig volt jó szava, szinte velük lélegzett, úgy ismerte híveit. Betegágyán is együttérzett a szegényekkel, ablaka alatt gyakran megjelentek, és az ablakon át ki-kinyújtotta adományait. Soha nem ismert fáradságot... Szabadságra sohasem ment... Idejét imával töltötte. Nagy Szűzanya- és Kis Szent Teréz tisztelő volt. Irodalmi tevékenységet is fejtett ki... Még halálos ágyán is verseket és gondolatokat diktált az őt ápoló nővérnek. Tevékeny szervezője volt a Szarvas Gábor nyelvűvelő napok megindításának Adán, ami most már nemzetközi szinten folyik.

(...)

Gere Vince két évet ült, mert egy magyar lánynak azt tanácsolta, hogy ne menjen férjhez egy crnagórárszhoz (Crna Gora-i férfi). A lány édesanyja egyházközségi képviselő volt Adán, és fölkereste a plébánost, kérve őt, beszélné le lányát az ismeretlen, magyar szót sem értő fiatalemberrel való házasságról. Gere Vince ezután írt a lánynak egy lapot, hogy ’légy szíves bejönni a plébániára, mert szeretnék Veled beszélni’.

A lány bejött, s a plébános elmondta neki, hogy nézd, se nem katolikus, se nem magyar, nem tud veletek a családban majd magyarul beszélni, talán vallása sincs, az egyház az ilyen házasságot nem ajánlja. Így én sem ajánlom.

Köszönöm szépen, Plébános Úr! – köszönt el a lány. A fiú már kint várta a lányt a plébánia előtt. Ezután mindketten elmentek azonnal a rendőrségre, és feljelentették a plébánost. Gere Vince atyát másnap letartóztatták, és nagyon megverték. Szabadkán tartották hónapokig a fogházban.

A tárgyaláson a bíró megkérdezte tőle: Írt a lánynak, hogy jöjjön be a plébániára? – Igen, írtam. – Hát vegye tudomásul, hogy magának nincs joga ahhoz, hogy valakit megidézzen a plébániára! – Én nem idéztem, csak kértem, hogy jöjjön be.

Ez a védekezés nem számított, két évre ítélték. A börtönben megbetegedett, agyvérzést kapott. Ekkor levitték Pozsarevácra.”

EZT ÍRTA AZ ÚJSÁG:
SÖPRÖGETNEK AZ ADAI PLÉBÁNIÁN

A múltkor csak tanú volt, most vádlott lesz a plébános

Nem először foglalkozik a sajtó Gere Vince adai plébánossal és a népbíróságnak is volt már vele dolga. A nevezetes adai búzalo-pási és csalási peren a plébános is szerepelt. Akkor sikerült kicsúsz-nia a felelősségrevonás alól – csak tanú volt. Pedig a vádlottak között többen voltak, akik csak fele annyit szereztek a lopott búzából, mint amennyit a plébános kapott és mégis másfél, két évre ítélte őket a népbíróság.

A napokban őrizetbe vették Gere Vincét. Nem mint plébánost és nem mint papot, hanem mint olyan egyént, aki törvénybeütköző súlyos tettet követett el.

Régi dolog ez, különösen Krizsán Nándornak régi, aki a plébá-nos miatt négy és fél évig volt börtönben. Neki nagyon hosszú volt a négy és fél év.

Úgy látszik azért szánta rá magát, hogy börtönbejutásának tit-kát ne tartsa meg többé maga számára, hanem feltárja isten és em-ber előtt, ahogyan azt lelki atyja mondaná, aki mélységesen hallga-tott Krizsán Nándor börtönbejutásának igazi okáról.

Igaz, mélységesen érdeke is volt, hogy mélységesen hallgasson...

Hogyan lett a ministránsból katonaszökevény...

1947 telén Krizsán Nándor szabadságra jött haza a katonaság-tól. Apja a plébánia alkalmazottja volt, temetőcsősz, ő maga pedig kisgyermekkorra óta ministrált. Ahogy illik – vesztére – meglátogatta a plébánost is. És Gere Vince atya mint már annyiszor, ismét meg-feledkezett arról, hogy munkaköre csak az egyház és a templom kér-déseire szorítkozik.

– Nándor fiam, ne menj vissza hadtestedhez. Sokáig úgysem marad ez így, hamarosan megváltozik a helyzet. Bújj el addig és vi-gyázz magadra – tanácsolta.

Krizsán Nándor elmondta anyjának a plébánossal folytatott beszélgetést és elhatározta, hogy úgy tesz, amint lelkipásztora tanácsolta. Néhány hónap múlva azonban felfedezték és a noviszádi katonai bíróság 5 évre ítélte.

Sem a bíróságon, sem később a börtönben Krizsán semmit sem szólt a plébános szerepéről. Úgyszintén anyja sem. A szülőknek persze nem volt mindegy, hogy fiuk a plébános tanácsa miatt börtönben ül és nézeteltérésük a parókiával, illetve a plébánossal, mind gyakoribb lett, később veszekedéssé fajult, míg végül otthagyták a temetőcsőzi állást. A plébános minden egyes nézeteltérés alkalmával állandóan átokkal ijesztgette a család későbbi leszármazottait is. (A temetőcsőz és a plébános állandó veszekedéséről egész Adának tudomása van, csak azt nem tudták megérteni, hogy az egyébként hallgatólag és csendes Krizsán bácsi miért veszekedik a plébánossal.) A büntetésből hazaérve Nándor azonban nem elégedett meg azzal, hogy szülei szakítottak a plébánossal, hanem átment Zentára és jelentette Gerét.

... A libából meg egyházi adó

Gere Vince letartóztatása nagy port vert fel Adán.

A város lakosainak egy része, mondjuk úgy a hívek egy része, ugyanis csak a papot látta Gere Vincében és mivel az egyházi ceremóniát jól végezte – hívfője akadt bőven. Igaz viszont, hogy az utóbbi időben a templombajárók körében is – mind többen voltak, akik beszéd közben elégedetlenségüket fejezték ki a plébánossal szemben. A plébános egyre biztosabbnak vélte maga alatt a talajt, látta; hogy ellenséges cselekedeteiért nem vonják felelősségre – és mind merészebb lett, a többi között, az anyagiak kérdésében is. Szemet szűrt az embereknek, hogy miért fontos annyira sürgetni a templomszépítést, az állandó pénzgyűjtési akciót – immár két-három éve – amikor pedig gyenge termés is volt és az ember jól megnézte, hogy hova adja pénzét. A múlt évben azután jött az egyházi adó. Kitől hogyan de voltak olyanok is, akikről a rendes adó 20 százalékát kérte. Ez óriási

összeg, ami a középparasztnál de még sok kisparasztnál is a 10.000 dinárt is meghaladta, – és a hívők legtöbbször egyszerűen megtagadta az egyházi adó fizetését. A plébános azonban nem tárgyalt, hanem fenyegetődzéshez folyamodott. Úgyszólván megfélemlítette az embereket. Ez az eljárás azonban az adófizetés terén nem sok eredménnyel járt – legalább is a plébános részére nem, mert a hívők egy része teljesen elhagyta. Az elégedetlenség nőttön nőtt és mind gyakrabban ilyen beszélgetést is lehetett hallani:

– A fenének erőlteti ez a plébános a pénzt, hisz visszakapta 12 hold földjét is. Gyereke meg egy sincs.

(Itt érdemes megjegyezni, hogy a zentai plébániától 100.000 dinárt kapott templomfestésre.)

A plébános letartóztatása utáni napon egy adai példával a következőket mesélte:

– A plébános szakácsnője libát vagy mit akart venni a piacon, de nem volt nála elég pénz. Az a libás-asszonyt behívta a parókiára, hogy majd ott kifizetik. A plébános azonban megnézte, hogy az illető hogyan áll az egyházi adóval. Mivel az asszony nem fizette ki az adót és a baromfi árából nem mert kérdést csinálni, szép csendesen pénz nélkül távozott.

A gyóntatószékben történő dolgokról is mind többet beszéltek az emberek. Két esetet tudok, amikor a plébános elriasztotta magától – valószínűleg mindörökké – hívőjét. Mindkettőnél körülbelül így folyt a párbeszéd:

– Mikor gyóntál utoljára?

– Távaly.

– És miért nem gyóntál azóta?

– Be voltam zárva kukoricáért.

– Meg is érdemelted. Megérdemeltétek, hogy ilyen világ jöjjön ránk.

Értsd: megérdemelték amiért nem harcoltak az ilyen világ ellen. Úgy, mint ahogyan Gere Vince plébános harcolt a maga módján,

s igen ravaszul. Hogy másoknak mit beszélt a gyóntatáskor, azt csak találgatni lehet. A jelek szerint a hívek jobban betartották a gyónás előírásait, mint a plébános, aki a gyónás szentségéncik örve alatt visszaélt a hívek jóhiszeműségével. A hívő ugyanis Geréhez gyónni ment, nem pedig politikai sugalmazásokért, amelyek, mint a kukoricás-hívő és Krizsán esete mutatják nem is olyan veszélytelenek.

Mert, ami a plébános népszerűtlenségét illeti, annak elsősorban tényleg anyagiassága, kapzsisága az oka. Az adaiak azonban akarva-nem akarva mást is észrevettek a plébános munkájában.

”Küszöbön a harmadik világháború, adjatok pénzt, hogy megmentsük a magyar nemzetet”

Kinek ne tűnt volna fel például Gere február 3-iki prédikációja, amikor beszédét azzal fejezte be, hogy: ”Küszöbön áll a harmadik világháború”, majd adakozásra és imádkozásra hívta fel híveit, ”hogymegóvjuka magyar nemzetet”.

Módszere mint mindenkor, részben ezúttal is bevált. Tudta Gere, hogy nagyobb hatást semmivel sem érhet el, mintha az anyának arról beszél, hogy fia esetleg elesik a háborúban. De nézzük csak, mit akart ezzel a beszédével. Sejtetni akarta mindenekelőtt azt, hogy háború esetén a halált úgyszólván elkerülhetjük, ha nem harcolunk, ha egyáltalán nem megyünk harcolni, (lásd a Krizsán esetet).

A békét nyilván mindenki jobban szereti, mint a harcot és semmivel sem könnyebb hatást elérni, mint a béke emlegetésével, mint az ilyen békemiséssel. Ilyenkor persze csak azt nem teszi hozzá a plébános úr, hogy ezt a békét, egész hazánk és az adaiak békéjét is nem lehetetlen, hogy éppen harccal kell megvédeni, vagy talán úgy gondolják, hogy békés tétlenséggel néznénk, teszem föl, ha megtámadna bennünket az orosz, akár rákosi-egyenruhában is?

Nem valószínű, hogy Gere azzal hitegetné magát, hogy sok Krizsán akadna Adán, aki a haza védelme helyett elbújna és tétlenül szemlélné az eseményeket. Tisztában van ő ezzel. Hogy mégis mi után sóvárog, azt éppen béke-prédikációja mutatja, amellyel ilyen tétlen békére igyekszik ”mozgósítani” híveit.

S ha tovább boncolgatnánk Gere politikai nézeteit, el lehetne mondani még egyet s mást arról, hogyan és mit értelmez a "magyar nemzet" kitétel alatt.

De nemcsak Gere politikai ügyei kerülnek napvilágra most az adaiak beszélgetéseiben, hanem – az erkölcsiek is.

Hová lett az adó és a Szent Antal pénz

Érdemes megnézni, hogy hova lett az adó s a Szent Antal-pénz, habár ebből csak az látszik, amit elkönyveltek (!) A segélyezettek között akad fiatal munkabíró is. Érdekes azonban, hogy valamennyi elkönyvelt segélyezett nő. Ezzel kapcsolatban Adán azt is latolgatják, hogy vajon csak nőket segélyezett-e Gere plébános, vagy különös kegyvel csak a nőket vezette be lajstromába. S azok közül is kiket!

Maguk a nyugták ugyan nem sokat árulnak el (hej, ha beszélni tudnának ezek a nyugták), mégis megtudni belőlük valamit. Jaramazovics Róza például 5.000 dináros segélyről adott elismervényt. Jaramazovics Róza nem a legszigorúbb erkölcsű nők közé tartozik Adán. A községi könyvtár volt vezetőjének (kb. 20 éves, tehát munkabíró!) 2.500 dinárról szóló elismervénye van a plébánián. A leányzó nem éppen komoly magaviseletéről és adósságairól ismert. Ismeretlen viszont az, hogyan törleszti adósságait. Vannak a nyilvántartott nősegélyezettek között továbbá hadi özvegyek, s nők, és nők, és mint már mondtuk, csak nők. S így bizonyos vonatkozásban érthető, hogy a plébánia bor, likőr, cigaretta, csokoládé, cukorka s egyéb csemegekészlete meglepően gazdag.

Az erkölcsvédelmet különösen furcsa módon gyakorolta Gere a házasulandókkal kapcsolatban is.

Van elég rendes fiú, ne menj férjhez szerbhez vagy kommunistához

Erre a kérdésre különös gondot fordított. Azt sem lehet mondani, hogy ebbeli tevékenységével az egyháznak akarta "megmenteni" az ifjabb nemzedéket. Valószínűbb, hogy a szerbek és a magya-

rok jó viszonyát akarta inkább aláásni. Ez azonban csak ritkán sikerült. Sterbik Vicát például a gyóntatószékben akarta lebeszélni, hogy szerbhez és kommunistához menjen férjhez. Mivel látta, hogy a lány szilárdan kitart vőlegénye mellett, ott a gyóntatószékben le is "mondott" róla. Katona Imre menyasszonyához azonban hetekig eljártak a Mária-társulat tagjai és amikor így sem értek el eredményt, Gere felkereste a fiatalasszonyt és elnézést kért tőle, amiért le akarta beszélni, hogy hozzámenjen Katonához. Az esküvő és a keresztelés kérdésében is a Mária-társulat volt a végrehajtó szerv. (Ismét nők!)

"Julis-néni, a Népfrontba járni bűn"

S mert a testvériség elmélyítése a Népfront feladatai közé tartozik, érthető miért volt nemcsak a Népfront politikai célkitűzései, hanem közvetlen ténykedése ellen is.

Így egy alkalommal megkérdezte a harangozó feleségét:

- Julis-néni, jár-e maga a Népfront gyűléseire?
- Elmegyek plébános úr néha, ha van időm.
- Hát Julis-néni nem tudja, hogy ezt tiltja az egyház? A Népfrontba járni az egyház előtt bűn.

Így igyekezett félrevezetni az adaiakat Gere Vince plébános. Így próbálta szerencsétlenné tenni a menyasszonyokat, így fűzte magához a hiszékenyeket. Így szerzett magának búzákat. Így segélyezett. S így szerette volna katonaszökevényekké tenni az adai ifjakat.

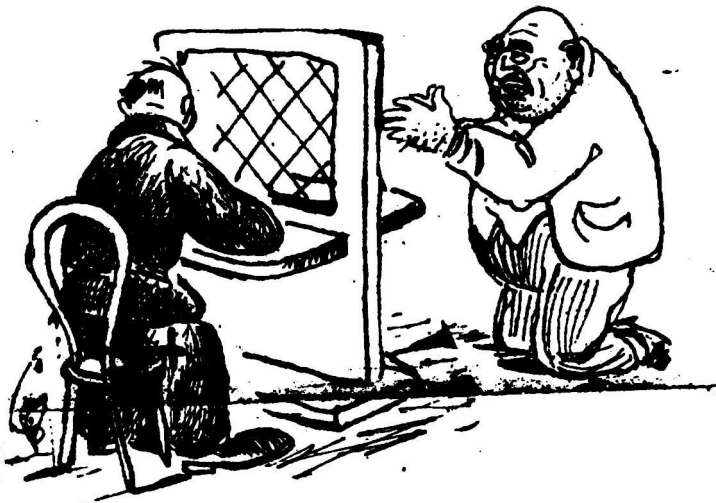
Elképzeléseiből keveset sikerült megvalósítania Gerének.

A Krizsán-fiú s még néhány sínylette csak meg a plébános meszterkedéseit. Évekig szenvedett érte. Évekig siratta az anyja. Mígnem napvilágra került a titok. S most az egyszer Gere saját maga feleltetteiért.

Éppen azokért a tetteiért, melyeknek semmi közük sincs a váláshoz.

Girizd László
(Magyar Szó, ?)

ADAI LELKITANÁCS

Úgy kell neked. Megérdemelted azt a fél esztendőit.

Ha rám hallgatsz, öt évet kaptál volna te is, mint a Krizsán Nándor...

Söprögetnek az adai plébánián

A multkor csak tanu volt, most vádlott lesz a plébános

Nem először foglalkozik a szűró Gere Vince adai plébánosai és a népbíródságnak is volt már véde doloja. A nevezetes adai buzalopó! az csalásu peren a plébános is szerepelt. Aktor sikerük köszönhető a feladósregvenas alól — csak tanu volt. Pedig a vádlottak között többben voltak, akik csak felszámolás szerettek a lopott, buzából, mint amennyit a plébános kapott és mégis másfél, két évre itélte őket a bíróság.

tő súlyos tettet követett el.

Régi dolog ez, különösen Krizsán Nándornak régi, aki a plébános ma! négy és fél évig volt börtönben. Neki az éven hosszú volt a négy és fél év.

Úgy látszik azért sajnálja magát, hogy börtönbe jutásának ilikát ne tartza meg többé maga számára, hanem felárja jaten és ember előtt, ahogy az a 'Népbíró' mondana. — aki még régebben hallgatott. Krizsán

szép pénz. Az a libás-aszszonyt behívta a parókára, hogy majd ott kifizek. A plébános azonban megpróbálta, hogy az illető hogyan áll az egyházi adóval. Mivel az aszszony nem fizette ki az adót és a baromfi árakból nem mert kérdést csinálni, szép esendein pénz nélkül távozott.

A gyónlásokban történő dolgokról is mind többet beszélgettek az emberek. Kétséget tudok, amikor a plébános elmentette magát

gyűnk harcolni. (Isad a Krizsán esete).

A békét nyilván mindenki jobban szereli, mint a harcot és szemmivel sem könnyebb hatást elérni, mint az élke emlékeztetével. mint az ilyen bésméltól. Ilyenkor perzo csak azt nem teszi hozzá a plébános ur, hogy azt a békét, egész hazánk és az adaiak békéjét is, nem lehetetlen, hogy éppen harcra kell mondánunk. Vagy talán úgy gondolja, hogy be-